

Три дороги

Яків Щоголів

На світ прийшов я, щоб в світі змігти
Легшу дорогу до долі найти.
Дітство пробігло, і з рідної хати
Весело вийшов я долі шукати.

Вийшов, та й бачу, що прямо з-під ніг
Шлях у трируччє далеко побіг...
Думаю: як би щасливу дорогу
Вибрати з трьох, що лягли по пологу?

Взяв я правою і єю пішов
Сміло, мов тут уже й долю знайшов.
Пахло весною, земля парувала;
Крізь її кору трава пробивала

Жилки листочків своїх молодих,
Вогких і сяйних од рос золотих;
Хмари по синьому небу не плили;
Снігом холодним яри не білили;

З норок глибоких до теплого дня
Лізла купками мала комахня...
Далі ішов я: озера блищали;
Крилами крячки об воду черкали;

Проліски лізли крізь корні вільшин,
Лист пробивався із сірих стволин...
Бачу й дивуюсь: що далі, то більше
Стали ярини й жита зеленіше.

І починає трава до колін
Лізти по взбіччях веселих долин.
Прямо іду я, доходжу до гаю,—
З гаю веселого, наче із раю,

Теплим подуло в мене вітерком,
Вкрилося листями древо кругом;

Сонце весняне світило і гріло,
Рослінь з землі і тягло, й золотило;

Тисячі пташок в убранні весни
Пісні тріщали свої голосні
І величання природи вражали
Тими піснями, як вміли і знали.

Думи мутилися, кидало в жар...
Повний святих і невідомих чар,
Далі б ішов я, так ось перед мною
Шлях заставлявся крутою горою,

Й ходу крізь неї ніде не було...
Щось мене сумом і жалем взяло
І, як крізь сльози, душі говорило:
"Все пропадає, що серце любило!

Думку про весну од себе жени, —
Вдруге не вбачиш своєї весни!"
Треба було мені знову вертатись,
Іншого шляху до долі питатись.

Я і вернувся, трируччє знайшов,
Ліву дорогу узяв і пішов;
Сонце над нею пекло і горіло,
Рослінь без жалю, як кипнем, варило;

Ані хмаринки, нема й вітреця;
Вогкість зцілюща не йде з озерця;
Те, що недавно з землі вилізало,
Витяглось вгору і спіть починало.

Йшов я все далі. Зелені жити
Силу з землі перестали тягти;
Вниз похилилось високе колосся
Й золотом зверху до корня взялося.

Спішно піднявшись на ранній зорі,
З косами йшли на жнива косарі;
Коси від жадного маху блищали,

Різали колос і дзвінко бряжчали.

В поле далеко веселі й гучні
Дужих в'язільниць летіли пісні...
Потім вже й коси бряжчать перестали;
Важко у копи снопи полягали;

Й ті, що колоссям лишилися, лани
Спали в сухій і убогій стерні...
Далі не йшлося; та вже перед мною
Й шлях заставлявся крутою горою...

Де ж воно літо? І літо пройшло!
Щось мене сумом і жалем взяло
І, як крізь сльози, душі говорило:
"Все пропадає, що серце любило!

Шлях ти далекий зробив, та дарма:
Долі твоєї тут, мабуть, нема!"
Жаль було й літа: а треба вертатись—
Іншого шляху до долі питатись.

Я і вернувся, триручче знайшов
І по середній дорозі пішов...
О, то найгірша тяглася дорога!
Вкрита грудками і зелом убога,

Вся у тумані, кальна і смутна,
Не звеселила б нікого вона!
З поля вже забрані жито й пшениця,
Даве стодоли багата пашниця;

Ключ за ключем голосних журавлів
В вирій далекий давно пролетів;
Гнеться під вітром вершина дубова,
Плаче й сумує за літом діброва;

Плаче й сумує діброва, а сніг
Білою скатертю по полю ліг...
Вітром і холодом дише від його,
Втішити серце не знайдеш нікого,

Серцю прихильних немає уже;
Що ж після нас прийшло,— те нам чуже.
Все нам чуже тут — природа і люди:
Холодно, темно і сумно усюди!

Гони пройшов я і взяв мене жах,
Вмить перенявся холодний мій шлях, —
Край його чорна бескеда лежала.
Й темрява землю кругом облягала.

Іншого шляху я більше не знав
І над безоднею каменем став;
А невідома таємная сила
Із-за безодні мені говорила:

"Долі позаду ти більше не жди,
Через безодню безбоязно йди
І не жахайся тієї дороги,
Що поведе тебе в інші пологи!"

Глянув я прямо; а прямо зорить;
Віра веде мене в світ, що горить...
О, якби там та не стало зоріти,—
Краще було б нам і в світ не ходити!

1894